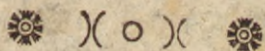

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Korta Stads-Nyheter.
Götheborgska Wexel-Coursen.

	Dnsdagen.	Lördagen.	
London	- - -	54 $\frac{3}{4}$	Dal. R.
Amsterdam	51	51	M:t R.
Hamburg	48 $\frac{1}{4}$	48	M:t R.

Utgångne äro George Nilsson til Scottland med Jern och Bräder, Sven Lundberg til Hamborg med Sill och Jern, Lars Erichson til Friedrichshafen med Brånwin och Win.

Helsingör. Svenske Skeppare, som angåwit sig, äro följande: Den 26 Martii Jan Samuelsen Rahm från Eaql. och Malaga med Salt. Den 28 Michel Blandow från Bourdeaur med Salt. Den 29 Jöran Pettersen från Leuwerpol med Salt. Den 30 Jöran Pettersen från Leuwerpol med Salt. Den 31 Hans Holders från Stockholm til Lissabon med Bräder.

Resande. Ifrå Stockholm, Herr Hof Carlsson, Riddaren och Commendeuren af Kongl. Nordstjerne Orden Carleson.

Wälkommen inom våra wallar
Du Kung och Miket Trogne Man!
Wårt Götheborg sig lyckligt kallar
Ifrå den stund Du lände an.
Dit Namn et wärdigt loford winner
I Kunga-Hof, i Stad och Bygd;
Tillåt at en så utmärkt Dygd
Hos oss en skyldig dyrkan finner.

För Påskhelgens Skul utkommer Magasinet med Swärd nytt i Staden nästkommande Lördag kl. 6 om aftonen.

N:o 16.

Götheborgska
Magasinet.

den 14 April 1759.

Fortfärning om Skålen.

Eljest brukas Hudarna til at bekläda Coffertar och dylikt, och ej länge sedan har man börjat göra Underkläder af ludna Skålfinn, hwilka hafwa et wacker anseende. Sjöfolk har länge brukat byxor (får jag kalla dem så?) af Skålfinn, efter den widlyftiga Holländska moden; så hafwa ock Grönländarne deraf hela sin beklädnad: äfwen göra de af Skålfinn sina små nätta och lätta Båtar, med hwilka de wäga sig ut på hafwet, utan fruktan för at antingen kullsegla, eller, som Sjöfolket kallar det, förfyllas. Jag tänker härwid på en ting, torde hända det tjenar endast at se åt: jag har sedt Wagnshästar beräckas med Tigerhudar, som äro rätt kostbara, och Gud! lof! inga Svenska waror; kunde icke Skålhudar af utwälda färgor göra samma gagn, och gifwa samma anseende? Det kunde allenast af en förnam Herre börjas, så komme det, som mycket annat, hwilket är långt orimeligare, snart i Moden. En huswudnytt af de små Skålfinnen bör jag ej förgäta, som är at deraf göra Tobaksdosor, i hwilka denna kåra örten håller sig tilböriligen suktrig, och långt bättre, än i de kostbara Holländska messingsdosor. Wäre Sjöfolk brukar dessa öfweralt, och talar hederligen derom, då den ene är som

et blånfande fliswer, den andre som en Stön Skibbo-
da, med mera.

Man kan af det anförda sluta, at Skälarnas
ma anses behnnerligen wid deras fångst; och är det
märkwärdigt, at den kan slutas af färgen. Ju hwitare
ju magrare, och ju mörkare ju fetare: de swarte är
merendels de aldrastaste. Det tyckes ha sig så med
alla slags Kreatur. Almogen är ofta widstrepelig. Den
den säger: Jag har ingen lycka til den eller den fä-
gen. Jag tycker ej heller om all Bostaps färg, och min-
om hwit, fast Poeterne tala så härligt derom; ty
utmärker den swagaste Natur. Jag får wäl älska
den swarta, och ha det beswäret at bära honom böge-
ligen; men jag älskar honom ej särdeles i Stall eller
Fåhus. En Castanie-brun Häst, en mörkbrandig
en grå Gås, en mörktödd Lupp, och en brun Höna, är
de färgor, som jag tycker om: kan hånda jag se
förlänge.

Nu blir då bara alswar af, när jag bör tala om
Skålfångsten. Det fördelagtigaste är ofelbart det, som
kallas at gå på Robbslag, andre kalla det Robb-
ty Skälarna nämnas både Robbar och Robbar. De
ta sker med bästa winning i Grönland, eller kan hända
wid Nordiska Isen. Många Nationer hafwa här
med hemtat stora Rikedomar, som likwäl bode långt
derifrån än wi. Jag får ej knota nu, sedan wåre Swer-
ste från Göttheborg börjat samma Fart, hwartil jag
önskar widare wälsignelse. Jag undrar dock, huru de
ta blifwer börjar i Weelden. Jag wille gerna, at We-
tenkaperna hade hedren för at riktat näringsfångsten
och at de lärde funnet upp Compassen, Rikaren, med
mera. Måne Anatomien sagt Matroserna, at de

djurens Nos är ömaste stället at slå dem på? eller manne
Sörarenheten har lärt dem, at helbre slå dem öfwer
nåsan, än i pannan? Det går nog fort, då en hop Sjö-
folk i flera Båtar med starkt Isri lägga intil den med
Skålar nästan aldeles betäckta Isen. Skålarna blifwa
af deras Isri lifsom-vra, at de glöma gifwa sig i Sjön,
de få i största hast hwar sit slag öfwer nosen, och dermed
lägg de sig. Men de ofwanföre nämnda Klappmyshor-
är ej så lätt sålda, så framt de få tid at skjuta sin klapp
neder öfwer nåsan, då de söga agta något slag. Det-
ta tattet at fånga Skålar är öfwer allt det bästa, då
man kommer dem så nära.

At skjuta dem går ock an, men är owissare; ty sker
det på landet, söker han Sjön, om han kan, och sker
det i Sjön, går han merendels under, och blifwer bor-
ta. Jag har wäl hört omtala dem, som trodt sig kun-
na passa Skottet så, at han skulle flyta: men som andre
sagt mig, är det owist och idel lyckeskott; hwarföre jag
ej frågat mer derefter. Huru de fångas med nät på
Gotland, har Herr Archiatern och Riddaren Linnaeus
lärt i sin Gotländska resa; hwarföre jag ej wil nämna
det widare. Men här i orten utställas nåt endast för
Ungarna, hwilka äro en famn djupa, bundna af groft
garn med så stora maskor, at man kan föra 2 knytnäs-
war igenom: de hafwa ingen undertånil, utan sänkeste-
narna bindas här och där i maskorna; men i öfvertå-
nilen sättas slären så pass, at hela tånilen flyter på wat-
tubroget. Dessa utställas, som andra fiskerät, men
göra ej särdeles nytta. De gamle gå ej derpå, och sty-
jämwal för de klippor, wid hwilka sådana nät blifwer
utställda.

Man har påtänkt et annat försåt för dessa byren, i det man fåstat järnpiggvar med hullingar i klipporna på de ställen, där de waret wane at klättra sig upp. Men utan fördel; ty de hafwa waret så enwise, at de ej mera sökt dit, och har jag ej heller hört några fångas dermed.

Ännu et sätt at fånga Skålar, då Wintrarna äro skarpa. Jag har omtalat, huru de äro nödsakade, att hålla öppen Wak i Isen. Wid sådana Wakar hafwa Skålfiskare stått sig med en skarp krok, den de hugget i Skålen, när han kommet i hålet, och hulpet honom upp, men tillika fångat honom. Detta har ibland varit farligt, då Isen brustet från landet, och drifwet till Sjös.

Men bland all Skålfångst tyckes mig, at det farligst, som Biskop Pontoppidan af Herr Debes anförer. Hist. Nat. Norw. p. 11 Cap. 5 § 9. är det farligaste, då man med smala Båtar söker dem, slås med dem, och fångar dem i de mörkaste bergs-hålor, där hafwen har sit inlopp. Jag ger wid denna omständighet Herr Coofe bifall, som säger, det är swårt at döda dem: men ehuruwål de låta människor wara i fred, då man oroar dem, så gör faran dem gryma, och dem selas hwarken flor eller tänder, dem de hafwa starka och skarpa nog i sin förfärligen wida gap.

Jag är nu wid slutet af denna Beskrifningen: men har doch lust at anföra en eller annan historia, som blifwet mig berättad om Skålar och deras fångst, hwaraf et och annat kan uplyshas.

1) Min gamle rebelige Wån, af hwars berättelse jag fått det måsta, som är anført, war en gång på Anholts knubb, där så mången Skål kämt wigten af hans

hans armar. En mätter best af största slaget låg på sanden så stin, at han knapt kunde räcka jorden med hufvud och stjert. Den omtalte Skepparen smög fram, at i somnen gifwa honom sin bana; men som han kom honom på sidan, och wille slå til, reste djuret sig hastigt, då Gubben til sin lycka föll Skålen twärt öfwer ryggen. Detta sedde nära wid watnet; Skålen asade fort, och karlen fölgde med, til des sjon fölgde honom af djurets rygg, då han stod i watnet nästan under armarna. Skålen gick ej öfwer 4 alnar längre til Sjös, där han wände sig om, och stälde sig, som wille han anfälla sin fiende; men en annan karl fick honom i armen, och bärgade honom.

2) Då han talade om denna sin fara, berättade han tillika, at en af Anholts egna Inbyggare, som kallades Pehr Smed, af en stor Skål blef ihjälbeten: ty då Pehr stötte sin Pik i Skålen, reste han sig, karlen wände sig at fly, men Skålen flög efter, och med sin hisseliga glip grep honom öfwer ryggen, at han refångorna utur honom. Får jag fulfölja Historien? En ärlig Prestman i Skåne hämnades några år der-efter på denne mordiske Skålen. En Söndags morgon såg han en Skål ligga på et står nära wid landet: han fick en bössa, drog ut en Eka, rodde dermed åstad, och stöckade med et knall Skålen i de dödas rike; men hwad hände? Då han wille göra sig om sit fång försäkrad, war intet tag tilhands, at fåsta Ekan med. Jag war aldrig Skytt, men lemnar hwar modig Jägare at säga, hwad han wid sligt fall gjort. Jag tror det samma som Presten: han ryckte Ekan så när som han kunde, sprang uppå landet, men Ekan flöt från honom, och det led til Ryrko-dags. Mannen kom från Skå-

Skäret, när det war mycket försent, at ringa samman af Piken, som satt i Skålen, troddes, at han war Pels Smeds mördare. Denna Historien är wist i högsta småt: och det härligaste är, at där talas om en Prefs som kunde stjula.

3) Min gamle Wän gick under starkaste Krigslågan til Anholt sjelf sjerde: deras upsåt war ej fiendelig emot sina medmänniskor, och fast de woro på fiendelig Strand, mötte dem ingen owilja: de slogo 31 Skålungar, och när de woro sarne från landet, kom ännu en så nära til båten, at en karl slog honom med yran, så at de i god fred med 32 Skålungar föro hem.

4) Jag slutar med en Saga, som torde fåna bort alfsamman; men den som kan roa sig med Sträck, må låsa hånne. Någre karlar woro gångne til Goffe Sandö, och slogo där en wacker hop Skålar: när de nu woro i begrep at slå flera, hördes en röst utur Skogen, som sade: nu har du slagit 999, men slår du en til, så skal du aldrig komma lefwande härifrån. Samt kan denna sagan ej wara: men om hon för Folket i orten nånsin waret sannolik, så måste där waret en mängd af Skålar, och et fördelagtigt Skålefånge.

Om denna berättelsen af det Almåna tages gullstigt up, och tjenar til någon uplysning i Skålarernas Historia, wil jag försöka at framgifsä mer, helst det är mig större ro, at förnöja mig i samtal med besarne och pålitelige Sjömän, än at swettas wid et ombredbord, där jag är det dumaste djur, som finnes på det torra.

Min

De Resor, dem jag måst öfwer hela Bohuslän anstälte år 1757, satte mig uti ägendom af åtskilliga upskåfter, Swenska Historien så wäl, som Landhushållningen til åra. En annan gång skal jag meddela min Herre annat af sådan min samling: nu har jag den äran at insända en i mögeligaste mätta träffad Affkrift utaf Rosjö-Grenarnes Sköldbref, dateradt år 1487. Och detta öfwerkom jag på Drost-landet.

Sjelfwa Originalen är på Pergament, nästan slitet, och lyder således:

Rosjö-Grenarnes Sköldbref

ex origin. in pergam. de dato 1487. (a)

Wij Hans med Gud; nade Danmarks Norges Wendes oc Gotthers Koning, Wbuald Koning til Swerige Hertug i Sleswigh oc i Holsten Stormarn oc Ditmarschen Hertug, Gressue i Oldenborg oc Delmenhorst, gör witherligt alle, at for troschab oc willichthie
 henne
 ser Neer
 oss oc
 Nighe
 hertil
 bewiist
 oc han
 affkom
 och t e
 oc wore
 ge eff
 mende
 i Norge

niste som
 bressui-
 Neerfor
 wort
 Norge
 gjort oc
 haffuer
 oc hans
 me oc
 born oss
 arffwain-
 therkom-
 koninge
 oc Nig-
 hit

hit heresther troligh göre oc bewiise mwe oc swalenge (så länge) the lessue: Hassue wij vnt oc giffue ut oc med thette wort obne breff vnne oc giffue newne Neer Neerson oc hans rette echte börn oc komme frithet oc frvelse med Fjöld oc Waben som dre Ridderer oc swene hassue vdi wort Riche Noy til ewigh tiidh, som aer en graa lar vdi eth hwiit horn oc thw wifne horn sworte oc hwiide omen vppa men effter thi som her vdi malety staar, Doch wor Krones fry bonde oc Köbstede gos ther med vdi made vforkraenct. Thi forbiwthe wij alle more hete oc embegmend oc alle andre for:ne Neer Neerson oc hans rette echte börn oc affkomme heremodh at dre eller hindre lade dese plase möde vmage eller gen made vforrette vnder wor Koninglig heffnd Brede. Datum in castro nostro Hoffg. feria proxima post Michaelis anno Domini MCDLXXXVII Nostro Regali sub secreto publico appens.

(a) Denna raritet, som jag hållet wärd en Ror parplät, har Herr Magister Gothenius, en Samlant af Bohuslänska både Nyheter och älderdoms-märken benäget meddelat. Man önskar, at så med det förflutne se des utomordenteligen wakra Rese-beskrifning af förenämnda län, full med granlagna anmärkningar, rörande landets Hushållning och Historia.

Epigramma.

Qui rediisse Deum jugulatum in luminis auras
Fingeret, an ferret præmia magna? Crucem

Swad Nytt i Staden?

den 14 April 1759.

Stora Tankar i så ord förtjena här sit Rum:

Ärligt tala, ärligt tänka,

Ingens rätt och frihet kränka,

Dch för landet wäga alt;

Ej en oren affigt pryda,

Sjelfswäld mörda, lagen lyda:

Utgör Svensk til namn och halt.

Kundgörelser.

Et Herrskap på landet åstundar en Piga istrå Stan, som jämte annan nödig Pige-kundskap förstår at brygga godt Dricke och grädda wälsmakande Bröd. Försed med et godt Witnessbörd om sin färdighet, behagar hon infinna sig hos Tygskrifwaren Åkerman.

En Herre anhåller hos mig om Res-sälskap til Carlsrona, hwilket jag ej så wist lofwat honom. Emedlertid wil han hafwa offenteligen kundgjort, at han för sin halstärka wagn spänner halft annat par hästar wid hwar Gästgifware-gård, i hwilka Kammera